

Azərbaycanın Zəfər dastanını yaradanlardan biri də Respublikanın Əməkdar jurnalisti, Media Təhlil Mərkəzinin əməkdaşı Rasim Bayramovdur. Əslən Qarabağdan, Şuşanın Malibəyli kəndindən olan Rasim Bayramov həmişə uşaqlığında qaçqın-köçkün düşdüyü yerlərə qayıtmaq istəyi ilə yaşayıb. Nəhayət gün gəlib, Rasim bir zabıt kimi vətənin müdafiəsinə yollanıb.

"Bir təsəllidir ki, 28 ildən sonra doğma kəndimi, uzaqdan da olsa, görə bildim..."

"Bakı-Xəbər" in qazi jurnalistlərlə bağlı layihəsinin budəfəki qonağı Rasim Bayramovdur. Onunla iki il bundan əvvəl, Vətən müharibəsinə qayıdıb döyüş kitabını verərləyəcəyik.

- Bir jurnalistin döyüşçüyə çevrilməsi çətin olmadı ki?

- Əslində, Vətən müharibəsində istər jurnalistlərin, istərsə də digər peşə sahiblərinin ixtisaslarını atıb döyüşçüyə çevrilməsi, mənə, elə də çətin olmadı. O mənada ki, məşhur rus şairi Vasili Lebedev-Kumaçın "Müqəddəs müharibə" adlı bir şeiri var. Sovet himninin bəstəkarı Aleksandr Aleksandrovin Kumaçın eyni adlı şeirinə bəstələdiyi vətənpərvərlik mahnısında deyildiyi kimi, biz müqəddəs müharibəyə qatıldırıq. Bu müharibənin müqəddəsliyini şərtləndirən səbəb Vətən torpaqlarının işğaldan azad edilməsi və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa olunması idi. Xalqın 30 il içində yığılıb qalan qəzəb vulkanı püskürdü. Hər bir Azərbaycanlı vətəndaş, hər bir azərbaycanlı bu prosesə hansısa formada öz töhfəsini verməyə çalışdı. İstər döyüşə qatılmaqla, istərsə də digər şəkildə bu prosesə öz töhfəni vermək düşdü. Bu mənada, jurnalistdən döyüşçüyə çevrilmək elə də çətin olmadı. Əslində, müharibəyə qatılmaqda, döyüşçü kimi iştirak etməkdə məqsədim Vətən torpaqlarının işğaldan azad edilməsində iştirak etmək olsa da, digər səbəblərim də vardı.

- Nələri nəzərdə tutursan?

- Bilirsən ki, mən Şuşa rayonunun Malibəyli kəndindənəm. Kəndimiz işğal olunub. Təbii ki, bu işğala son qoymaq ən böyük arzularımdan biri idi. Ən əsas səbəblərdən də biri o idi ki, mən babalarımın biri Şuşa işğal olunanda şəhəri tərk etməkdən imtina edib və axıra qədər ov tufəngi ilə müdafiə olunub. Amma təəssüf ki, onun sonrakı tələyindən bizim xəbərimiz olmadı. Babamın qisasını almaq da həmişə ən böyük arzularımdan biri olub. Bütün bu amilləri, sadələşdirilən bir yerə yığanda, təbii ki, jurnalistdən döyüşçüyə çevril-

məyin çətin olmadığını aydın təsəvvür etmək olar. Allaha şükürlər olsun ki, bu müqəddəs savaşa iştirak etməyimə, yəni arzuma çatmağıma imkan verdi, yol açdı.

- Döyüş yolun haralardan keçdi?

- Mən Şuşa hərbi komissarlığından çağırılmışam. Çağırıldıqdan sonra Ağcabədidə yerləşən N sayılı hərbi hissəyə getdik. Ora toplanış məntəqəsi idi və toplanışdan sonra şəxsi heyət müxtəlif istiqamətlərdə bölünürdü. Bölmə prosesində Qubadlı rayonuna getdim. Əsas döyüşlərimiz də Qubadlıda baş verdi. Döyüşümüzün əsas hissəsi Bərgüşad çayının sağ sahilində özünü göstərdi. Ona kimi Qubadlının girişində, "Körpü" deyilən yerdə də möhkəm döyüş olmuşdu. Amma ən çox Bərgüşad çayının sağ sahilindən düz Ermənistan sərhədinə, yəni Gorus-Qafana qədər olan ərazidə çox güclü döyüşümüz olub. Qubadlı ilə Laçın arasında Günbəztəpə və Qurbantəpə deyilən yer vardı, ermənilər orada məskunlaşmışdılar. Həm oranın müdafiəsini təşkil etmək, həm də oradakı erməniləri zərərsizləşdirmək, neytrallaşdırmaq lazım idi. Bizim əsas döyüş tapşırıqlarımız bundan ibarət idi. Döyüşün ən vacib tapşırıqlarından biri də Ermənistan ərazisindən (söhbət konkret olaraq Gorusdan, Qafandan gəlir) Qubadlıya əlavə hərbi qüvvələrin gəlişinin qarşısını almaq idi. Qubadlı dağlarında buna görə uzun bir məsafədə biz həm də müdafiə mövqeyində dururduq. Bir neçə gündən sonra hərbi hissə komandiri belə qərara gəldi ki, biz Laçınla Qubadlı arasında yerləşən ərazini erməni silahlılarından təmizləməliyik. Hərbi hissə komandirinin göstərişi ilə üç qrup yaradıldı və o qruplardan da birinin rəhbəri mən idim. Lazımı təchizatlarla təmin olunduq və səhəri gün hücumla keçməyə hazırlaşdıq. Gece saat təxminən 2 idi. Təbii ki, biz müharibəyə nəyinsə xətinə getməmişik. Sonra qəfil xəbər yayıldı ki, müharibə dayandı, Ermənis-

tan kapitulyasiya aktı imzalandı. Allahın qisməti belə gətirdi ki, həmin o Günbəztəpə, Qurbantəpə deyilən yeri biz döyüşlə yox, döyüşsüz ala bildik.

- Müharibə qan-qada, faciə deməkdir, hər şəhid bir qəhrəmandır, hər qazi bir tarixdir. Bir qazi kimi cəmiyyətin, dövlətin münasibətindən razısanmı?

- Qeyd etdiyim kimi, bu müharibə müqəddəs müharibə idi. Ona görə də, belə deyək, müharibəyə gedəndə nə dövlətdən, nə də cəmiyyətdən heç nə ummurduq. Amma hələ müharibəyə getməmişdən əvvəl hərbi komissarlıqdan tutmuş lap müharibənin özünə kimi Azərbaycan cəmiyyətinin vahid yumruq olmağı, orduya münasibəti adamı sözün əsl mənasında heyran etdi. Görüklərimi deyirəm, dərzidən tutmuş restoran sahibinə kimi hamı hər formada orduya kömək etməyə çalışdı. Həmin o dövrdə Azərbaycan cəmiyyətinin hərbiçilərə münasibəti daha müsbətə doğru dəyişdi.

- Nə mənada?

- Hərbiçilərə münasibət başqa cür oldu. İnsanlar hərbiçilərə ən müqəddəs adamlar kimi baxırdılar. Hərbiçiləri görəndə elə bil ən müqəddəs bir adamı, doğmaları görürlər. Nə yaxşı ki, bu münasibət davam edir, getdikcə də möhkəmlənir. Azərbaycan ordusunun güclənməsi, daha böyük nüfuz sahibinə çevrilməsi baxımından cəmiyyətin bu münasibəti müstəsna əhəmiyyət kəsb edir. Ordu hissə edir ki, xalq onun arxasındadır, cəmiyyət onu dəstəkləyir, onu ən əziz təbəqəsi kimi görür. Təbii ki, belə münasibət görən ordu yenilməzdir, hər şeyə qadirdir. Necə ki, Vətən müharibəsindən sonrakı proseslərdə də Azərbaycan ordusu Ermənistanla artıqlaması ilə dərslər verir, ondan dəfələrlə güclü olduğunu sübut edir. Bu ordu bilir ki, dövləti, xalqı onun arxasındadır, hər cür dəstək verir. Konkret bizim özümüzdə gəlincə, təbii ki, biz müharibəyə nəyinsə xətinə getməmişik. Söhbət Vətən torpaqlarının müdafiəsindən gedirsə

Qazi jurnalist Rasim Bayramov - əslən şuşalı həmkarımızın xatirələri..

"Allaha şükürlər olsun ki, bu müqəddəs savaşa iştirak etməyimə, yəni arzuma çatmağıma imkan verdi, yol açdı"

və biz də o prosesdə iştirak etməmişkə, bu o deməkdir ki, biz ən böyük qiyməti almışıq. Cəmiyyətin münasibəti yüksəkdir, dövlət də bacardıqlarını edir...

- Əsgərlərimizin qəhrəmanlığını ifadə etmək üçün belə də kitablar bəs etməz, elə döyüş yoldaşların olumdu ki, gözlərinin önündə şəhidlik zirvəsinə ucaldı? Onlar haqda nə deyirdin? Onların qəhrəmanlığını necə təsvir edirdin?

- Çox təəssüf ki, müharibə qan-qadasız, itkisiz olmur. Bu müharibədə də şəhidlərimiz oldu. Allah hər birinə rəhmət eləsin. Konkret mənə gəlincə, mən 704 sayılı hərbi hissənin 2-ci taborunda xidmət edirdim. Ağrı da olsa, burada da şəhidlərimiz oldu. Amma burada bir məsələni xüsusi diqqətə çatdırmaq lazım gəlir. Bu müharibədə komandir və əsgər heyəti bir-birindən ayrılmaq, onlar arasında komandir-əsgər münasibəti yox, döyüş yoldaşı münasibəti oldu. Qardaş oldular. Belə bir deyim də var: orduda xidmət edəndə dost qazanırsan, döyüşdə iştirak edəndə qardaş qazanırsan. Bu döyüşdə iştirak edənlər hamısı bir-biri ilə qardaş idi. Bura əsgər və komandir heyəti də daxildir. Bizim taborun komandirləri İqbal Bayramov, Vüqar Ağayev şəhid oldular. Əsgərlərimizdən Rəyaf Məmmədov şəhidlik zirvəsinə ucaldı. Hətta hərbi hissə komandiri, korpus komandiri belə əsgər heyəti ilə birgə döyüşə qatıldı. Çünki hamının amalı bir idi - Vətən torpaqlarının işğaldan azad olunması. 44 günlük müharibə digər müharibələrdən o mənada fərqləndi ki, rütbəsindən, vəzifəsindən asılı olmayaraq hamı bir nəfər kimi bu müqəddəs vəzifənin yerinə yetirilməsində iştirak etdi. Şəhidlərimizin olması bizi ağrıdır, amma onlar müqəddəs şəhidlik zirvəsindədirlər. Ən əsası odur ki, onların xatirəsi istər döyüş yoldaşlarının, istərsə də xalqımızın qəlbində yaşayır. Şəhidləri yad etmək üçün bizim tabordan heyətimiz yığılıb ziyarətə gedir.

- Yəni müharibə olarsa getməyə hazırsanmı?

- Səməd Vurğunun şeirində deyildiyi kimi;

Bilsin ana torpaq, eşitsin Vətən,

Müəlləh əsgərəm mən də bu gündən!

Böyük şairimizin sözü olmasın, biz hər zaman müəlləh əsgərik. Nə vaxt əmr verilsə getməyə də, döyüşməyə də hazırıq. Çünki Vətən bizimdir, bizə əmanətdir, bizdən sonra da övladlarımıza əmanətdir. Vətən uğrunda ölməyə də, öldürməyə də hər zaman hazır olmalısan...

- Müharibədə yaşadığının təsirindən xilas olmaq asan oldu?

- Müharibədə yaşananları nə başansa unutmmaq, nə də onun təsirindən çıxmaq mümkündür. Kimsə deyə bilər ki, bunu unutmmaq olar, yaxud unuttum, inanca. Çünki müharibədə hər saniyə baş verənlər insan həyatında, psixologiyasında mütləq təsiri olur, hansısa formada özünü göstərir.

- Hansı təftirlərə layiq görülmüsən?

- Dediğim kimi, bizim döyüş yolumuz əsasən Qubadlıdan düşdü. Cəbrayıldan az oldu. Buna görə də cənab Prezidentin sərəncamı ilə "Qubadlıdan azad olunmasına görə", "Vətən müharibəsi iştirakçı" medalları ilə təltif olunmuşuq. Biz Qubadlıdan sonra Şuşaya gedəndə əsas missiyamız Şuşanın müdafiəsini təşkil etməklə bağlı oldu. Təxminən bir aydan çox Şuşada, Şuşa ətrafında olduq.

- Bilirəm ki, müharibəyə gedəndə ən böyük arzularından biri doğulduğun Malibəyli kəndini azad etmək olub. Hələlik, məlum səbəblərdən bu mümkün olmayıb. Şuşa ətrafında olarkən Malibəyliyə tərəf boylananda hansı hisslər keçirdin?

- Təbii ki, Şuşaya gedəndə ən böyük arzum kəndimizi - Malibəyliyi görmək idi. Məlum səbəblərdən Malibəylinin düşmən işğalından azad edilməsi mümkün olmadı, amma azad olunacağı gün uzaqda deyil. Amma Şuşa ətrafında olarkən təxminən 2-3 kilometr məsafədə - Malibəylinin yaxınlığında olmuşam. Orada "Arsenal" deyilən böyük bir yer vardı, ermənilərin hərbi silah-sursat bazası idi. O bizim ordumuzun nəzarətində idi. Şuşikənd deyilən bir kənd də var ki, Sovet dövründə Əsgəran rayonuna daxil olub. Mən həmin kənddə doğulmuşam, sonra Malibəyliyə köçmüşük. Həmin "Arsenal" da doğulduğum kəndin düz yaxınlığında yerləşir. Mən həm Şuşikəndi gördüm, həm də yaşadığım Malibəyildən 2-3 kilometr aralıda idim. Oradan Malibəyliyə baxırdım. Təəssüf ki, məlum səbəblərə görə ora gedə bilmirdik. Amma kəndin yaxınlığında idik. Ürəyimdən keçirdi ki, gedib evimizi görüm, amma alınmadı. Lakin bir təsəllidir ki, 28 ildən sonra doğma kəndimi, uzaqdan da olsa, görə bildim. Müharibədə gördüklərim də, başqa hadisələr də göstərir ki, Malibəyli də bizim nəzarətimizə keçəcək və o kəndin də öz doğma sakinlərinin ixtiyarına veriləcəyi gün uzaqda deyil.

İradə SARIYEVA